

یکسال با سیاست خارجی دولت بایدن؛ دولت دموکرات آمریکا چه راهبردی در قبال ایران و برجام داشته است؟

خصوصیت جوویی!

مواضع مبهم

حل دیگر چالش‌های مرتبط با ایران مطرح است و دوم شرط‌گذاری برای کشورمان است که گام اول را ایران در بازگشت به محدودیت‌های مفاد هسته‌ای بردارد. رئیس‌جمهوری آمریکا ۱۹ بهمن ۹۹ در نخستین موضع خود درباره ایران و در پاسخ به خبرنگار شبکه سی‌بی‌سی گفت کشورش حاضر نیست برای بازگرداندن ایران به میز مذاکره تحریم‌ها را لغو کند. او سوال بعدی خانم خبرنگار «تورا اودانل» را که این موضوع را مشروط به توقف غنی‌سازی از سوی ایران کرد، با سر تایید کرد. جواب خیر بایدن در این مصاحبه به سوژه رسانه‌های جهانی تبدیل شد. بایدن جمعه اول اسفند ۹۹ در نشست امنیتی مونیخ گفت: ما آماده هستیم با ۵۰۱ درباره فعالیت هسته‌ای ایران، وارد تعامل شویم. بایدن در جمله دیگری ایران را نیز متهم به بی‌ثبات‌سازی در منطقه کرد. این گزاره که آمریکا هیچ تمایلی به لغو تحریم‌ها و بازگشت به تعهدات برجامی ندارد، محافل اظهارات بسیار کوتاه بایدن در نشست امنیتی مونیخ درباره موضوع هسته‌ای ایران بود.

بازگشت فوری آمریکا به برجام مانند معاهده پاریس با یک فرمان اجرایی را نتیجه می‌گرفت اما از زمان تحلیف بایدن تا امروز خروجی سیاست خارجی دولت بایدن کاملاً بر خلاف خوش‌بینی‌های برجامی دولت دوازدهم و حامیانش بوده و برجام جایی در میان اولویت‌های دولت فعلی آمریکا ندارد. این نگاه غیرواقع‌بینانه که بایدن همان اوپاما است و راه هم همان است با استدلال حضور مجدد اشخاصی مانند جان کری، وندی شرمن، تونی بلینکن و جیک سالیوان در دولت بایدن البته همچنان در فضای سیاسی داخلی وجود دارد اما حداقل در قبال موضوع ایران، نه بایدن همان اوپاماست و نه شرایط آمریکا اجازه می‌دهد آنها ۲ دولت با یک مسیر مشترک باشند. با این توضیح، پرسش مهم این است: دولت بایدن به برجام چگونه نگاه می‌کند؟ اظهارات برانکنده تیم سیاست خارجی و امنیت ملی بایدن درباره برجام بر ۲ گزاره کلیدی استوار بوده است: اول اینکه دولت آمریکا به دنبال بازگشت به برجام نیست و طبق آنچه بلینکن، وزیر خارجه آمریکا در نخستین نشست خبری خود مطرح کرد، استفاده از برجام به عنوان سکوی برای

با این وجود رئیس‌جمهور آمریکا در اولویت‌های سیاست خارجی این کشور هیچ اشاره‌ای به توافق هسته‌ای موسوم به برجام نکرد. جو بایدن با امداد پنجشنبه ۱۶ بهمن ۹۹ در نطق تلویزیونی به اولویت‌های سیاست خارجی این کشور در دوره جدید اشاره کرد اما هیچ حرفی از توافق هسته‌ای به میان نیاورد. جو بایدن نه تنها درباره توافق هسته‌ای صحبت نکرد، بلکه به سایر موضوعات مربوط به ایران از جمله نقش منطقه‌ای ایران اشاره‌ای نداشت و تنها اشاره او درباره ایران آنجا بود که تأکید کرد آمریکا از حملات ائتلاف عربستان به یمن حمایت نمی‌کند و گروه‌های شبه‌نظامی مورد حمایت ایران نیز نباید عربستان را مورد هدف قرار دهند. «وطن امروز» ۲۸ بهمن ۹۹ در چرایی سکوت بایدن نوشت: بر خلاف تبلیغات جریانیاتی در داخل کشور که در ماه‌های منتهی به انتخابات سوم نوامبر ریاست‌جمهوری آمریکا، جو بایدن را نشانی از باراک اوپاما می‌دانست و تشکیل دولت توسط او را امتداد دولت اوپاما مفروض گرفته بود و از این «این‌همانی‌سازی» رئیس‌جمهور سابق آمریکا و معاونش،

گروه سیاسی: دولت بایدن در شرایطی کار خود را در حال غریب کاخ سفید آغاز کرد که همزمان با ماه‌های پایانی دولت روحانی، حامیان دولت و تیم «روحانی-ظریف» از پیروزی او در انتخابات و بازگشت رئیس‌جمهور جدید به برجام دچار خوشبینی مفرط بودند. در چنین فضای محموجواد ظریف، وزیر امور خارجه سابق در گفت‌وگو با روزنامه اطلاعات درباره بازگشت دولت بایدن به برجام ادعا کرد: امروز بیشترین صحبت‌ها از سوی مقامات جدید آمریکایی در این جهت است که مایلند بدون شرط وارد برجام شوند! همچنین حسن روحانی هم بازگشت به برجام را به آسانی خط خطی کردن یک کاغذ از سوی بایدن می‌دانست.

با این وجود، دولت بایدن پس از آغاز به کارش، به سیاست فشار حداکثری ترامپ ادامه داد و در این میان، این تهران بود که با اجرای قانون هسته‌ای مجلس، در برابر بایدن دست به تولید اهرم زده و با غنی‌سازی ۲۰ درصدی و توقف اجرای پروتکل الحاقی مسیر بازدارندگی هسته‌ای را در پیش گرفت. همین مساله در ماه‌های آینده باعث شد زمان علیه آمریکا

انتصابات آشنا

جو بایدن پس از استقرار در کاخ سفید، تیم سیاست خارجی خود را با محوریت آنتونی بلینکن بر نگرانی استوار کرد که در مذاکرات هسته‌ای ایران در سال ۲۰۱۵ مشارکت چشمگیری داشتند، البته حامیان دولت روحانی این را نشانه و پالیسی از سوی بایدن برای اراده مثبت او برای بازگشت به برجام ارزیابی می‌کردند. در این راستا ۱۰ روز بعد از آغاز به کار بایدن، رئیس‌جمهور آمریکا «راپرت مالی» را به عنوان نماینده ویژه دولت آمریکا در امور ایران انتصاب کرد. مالی یکی از دولت‌مردان آمریکایی در زمان ریاست‌جمهوری باراک اوپاما بود و در نتیجه رسیدن توافق قدرت‌های جهانی با ایران در سال ۲۰۱۵ نقش داشت. راپرت مالی که رئیس گروه بین‌المللی بحران است، ۳ ماه پیش از انتصاب خود در گفت‌وگو با فتنه‌نامه فرانسوی لوپوئن، اولویت‌های دولت آینده بایدن را در باره خاورمیانه و بویژه در ارتباط با ایران و توافق اتمی با ایران بیان کرد و گفت به شرط بازگشت ایران به تعهدات خود و رعایت مفاد توافق هسته‌ای، جو بایدن قصد دارد به توافق اتمی و برجام

استراتژی هسته‌ای

شد، باید بگویم با این نقطه فاصله زیادی داریم. باید ببینیم بعد از اینکه رئیس‌جمهور منتخب سر کار می‌آید ایران چه اقداماتی انجام می‌دهد و آماده انجام چه اقداماتی است، بعداً اگر آنها می‌گویند به پایبندی به برجام بازگشته‌اند باید ارزیابی کنیم ببینیم آیا به وعده‌های‌شان عمل کرده‌اند یا خیر».

آنتونی بلینکن همچنین چهارشنبه ۸ بهمن ۹۹ در کنفرانس خبری خود درباره موضوع ایران و توافق هسته‌ای تأکید کرد شرط بازگشت ایالات متحده به برجام، بازگشت ایران به محدودیت‌های هسته‌ای است. وزیر خارجه آمریکا در این رابطه تصریح کرد: «بایدن بسیار شفاف بوده اگر ایران به پایبندی کامل از تعهدات خود ذیل برجام بازگردد، آمریکا نیز همان کار را می‌کند». بلینکن ادامه داد: «سپس، از آن-بازگشت به توافق-به عنوان بستری برای ایجاد توافقی قوی‌تر و طولانی‌تر که دیگر مسائل مشکل‌زا در روابط با ایران را برطرف کند، با کمک متحدان خود استفاده می‌کنیم اما هنوز فاصله زیادی با آن نقطه داریم». وزیر خارجه دولت جدید آمریکا اضافه کرد: «ایران در چندین حوزه در تناقض با برجام است و مدتی طول می‌کشد اگر تصمیم بگیرند به تابعیت بازگردند و ما باید ابتدا راستی‌آزمایی کنیم که در حال تبعیت هستند». بلینکن تصریح کرد: «اگر ایران تصمیم بگیرد به پایبندی به برجام بازگردد، ما نیز تیم قدرتمندی از کارشناسان تشکیل خواهیم داد تا ابعاد مختلف این موضوع را بررسی کنیم». همچنین «جیک سولیوان» مشاور جدید امنیت ملی آمریکا بهمن ۹۹ طی یک مراسم آنلاین در مؤسسه صلح ایالات متحده گفت: «ایران در هر چه بیشتر به داشتن مواد کافی برای شکافت هسته‌ای نزدیک می‌شود». سالیوان افزود: «ما می‌خواهیم برخی عوامل و محدودیت‌ها را که در چند سال گذشته نادیده گرفته شده‌اند، دوباره بر برنامه هسته‌ای ایران اعمال کنیم». سالیوان در این نشست که با حضور «استفن هادلی» و «رابرت اوبراین» مشاوران امنیت ملی در دولت‌های جورج بوش و ترامپ، همچنین «کلودیا لیزا رابین» شمش‌وششمین وزیر خارجه آمریکا برگزار شد، اظهار کرد: «اگر ما بتوانیم به دیپلماسی‌ای برگردیم که برنامه هسته‌ای ایران را مهار می‌کند، این می‌تواند مبنایی برای تلاش‌های جهانی با مشارکت شریکان و متحدان منطقه‌ای و اروپایی برای پرداختن به سایر تهدیدهای مهم ایجاد کند». سالیوان ادامه داد: «خطر ما این است با بازگشت به دیپلماسی برنامه هسته‌ای ایران را در محافظه‌ای (جعبه) قرار دهیم که بستری را برای ایجاد یک تلاش جهانی از جمله شرکا و متحدان در منطقه، اروپا و جاهای دیگر، برای برطرف کردن تهدیدهای مهم دیگر ایران ایجاد می‌کند. من قبلاً به طور علنی گفته‌ام و تکرار خواهم کرد که ما مجبور خواهیم شد مساله موشک بالستیک، این تهدید مهم ایران را برطرف کنیم». مشاور بایدن افزود: «ما باید رفتارهای بدخیم ایران در منطقه را نیز حل کنیم».

«آنتونی بلینکن» گزینه پیشنهادی جو بایدن برای تصدی وزارت خارجه آمریکا (وزیر فعلی خارجه) ۲ روز قبل از تحلیف بایدن در جلسه تأیید خود در مجلس سنا سیاست‌های دولت آتی (کنونی) این کشور در مواجهه با توافق هسته‌ای موسوم به برجام را تشریح کرد. نکاتی که بلینکن در سنا درباره پرونده هسته‌ای ایران مطرح کرد همان چیزی بود که پیش از این افراد نزدیک به بایدن از ابعاد آن رونمایی کرده بودند: بازگشت مشروط آمریکا به برجام به عنوان سکوی برای آغاز مذاکره درباره توافقی جامع‌تر از سال ۲۰۱۵ که برنامه موشکی و حضور منطقه‌ای ایران را در بر بگیرد و همچنین بتواند بندهای محدودیت‌ساز هسته‌ای ایران را طولانی‌تر کند. در چنین فضای بلینکن در مجلس سنا گفت: «تیم‌جمهور منتخب معتقد است اگر ایران به توافق بازگردد ما هم به این توافق بازمی‌گردیم اما از این مساله، همراه با متحدان مان که بار دیگر با ما هم‌راستی می‌شوند به عنوان سکوی برای دستیابی به یک توافق طولانی‌تر و قوی‌تر و رسیدگی به مسائل دیگر بویژه مساله موشکی و فعالیت‌های بی‌ثبات‌کننده ایران استفاده خواهیم کرد». بلینکن در ادامه اضافه کرد: «حالا که این گفته

اقدامات نه‌چندان دوستانه

لااحه و تبدیل آن به قانون در بیانیه‌ای نوشت: این قانون شامل اختیارات مهم برای حمایت از دفاع ملی کشورمان است. در همین حال، این لایحه حاوی چند بند است که در آن سیاست‌های کلی پنتاگون در قبال ایران مشخص شده است. مصوبه کنگره علاوه بر این، حاوی چندین طرح ضد ایرانی است که در دل این لایحه به تصویب رسیده است. در بند ۱۲۲۴ این لایحه تصریح شده هیچ مقداری از جوهی که به موجب این قانون در اختیار وزارت دفاع آمریکا قرار می‌گیرد، نباید برای انتقال یا تسهیل انتقال ارز یا سایر اقدام ارزشمند به حکومت ایران، نهادهای تابعه حکومت ایران یا عوامل آن مورد استفاده قرار گیرد.

جو بایدن ۱۶ اسفند ۹۹ در نامه‌ای به رؤسای مجالس نمایندگان و سنای آمریکا، وضعیت اضطرار ملی در قبال ایران را تمدید کرد. رئیس‌جمهور آمریکا طی بیانیه‌ای یادآوری کرد وضعیت اضطرار ملی در قبال ایران که برای نخستین بار ۱۵ مارس ۱۹۹۵ اعلام شد بعد از ۱۵ مارس ۲۰۲۱ نیز لازم‌الاجراست. بیانیه بایدن، ایران را همچنان تهدیدی غیرمعمول علیه ایالات متحده می‌خواند: «اقدامات و سیاست‌های حکومت ایران، همچنان تهدیدی غیرمعمول و فوق‌العاده علیه امنیت ملی، سیاست خارجی و اقتصاد ایالات متحده به شمار می‌آید». رئیس‌جمهور آمریکا این اتفاق را یک بار دیگر در آبان ۱۴۰۰ تکرار کرد. همچنین در

مذاکرات وین

مذاکرات وین تحت عنوان کمیسیون مشترک برجام در شرایطی از فروردین ۱۴۰۰ آغاز به کار کرد که این بار آمریکا غایب مذاکرات بود و ایران به همراه ۴۰۱ در گرندهتل وین حضور پیدا کردند اما تیم مذاکره‌کننده آمریکایی به ریاست راپرت مالی کمی آن‌سوتر از محل مذاکرات مستقر شده بود. این مذاکرات در ۶ دور در اواخر دولت روحانی برگزار شد که تیم مذاکره‌کننده ایرانی به ریاست عباس عراقچی در آن شرکت می‌کرد. دولت بایدن در جریان این مذاکرات تمایل داشت بحث بازگشت گام‌به‌گام به برجام را پیاده‌سازی کند و همچنین با حفظ زیرساخت بخش عمده تحریم‌ها، یک توافق ضعیف‌تر از ۲۰۱۵ را به کشورمان تحمیل کند، این در حالی است که طبق شروطی که رهبر انقلاب برای احیای توافق گذاشته بودند، باید همه تحریم‌ها رفع شده و توسط ایران راستی‌آزمایی شود، همچنین تهران از واکنشگتن تضمین‌های کافی برای عدم تکرار خروج مجدد از توافق خواستار شد که دولت بایدن از این امر هم استنکاف ورزید.

این اظهارات عباس عراقچی در پایان دور ششم را باید حسن ختام این دور از مذاکرات ارزیابی کرد. معاون سیاسی سابق وزارت امور خارجه تصریح کرد: مواضع ما از ابتدای مذاکرات هیچ‌گونه تغییری نکرده است و خواهان رفع همه تحریم‌ها هستیم و همین‌طور راستی‌آزمایی آنها و بازگشت ایران به تعهدات خود در برجام. وی عنوان کرد: به نظر من وزن موضوعات حل شده خیلی بیشتر از مسائل حل نشده است. عراقچی اذعان داشت: طبیعی است یکی از مباحث جدی در این مذاکرات ایجاد اطمینان نسبت به عدم تکرار عملکرد دولت آمریکا در خروج از برجام و اعمال مجدد تحریم‌هاست که ما در این زمینه به تضمین نیازمندیم و طبیعتاً بدون ارائه چنین تضمینی از سوی آمریکا،

مواضع معنادار

در مصاحبه با شبکه «سی‌ان‌ان»، ضمن اشاره به اینکه مشخص نیست چه زمانی مذاکرات وین ممکن است از سر گرفته شود، گفت: «امیلورام هر چه سریع‌تر این اتفاق رخ دهد» وی در ادامه مدعی شد: «در آینده نه چندان دور باید به این نتیجه برسیم که برجام دیگر وجود ندارد و باید درباره یک توافق کاملاً جدید مذاکره کنیم و البته دوره‌ای از تنش را طی خواهیم کرد». دولت بایدن اگرچه با اوضاع شکنندگی در داخل و خارج از آمریکا مواجه است و مهار چین را به عنوان یک مأموریت دشوار و طاقت‌فرسا در دستور کار خود قرار داده است اما ایران هم با تکمیل چرخه بازدارندگی هسته‌ای خود، با ناکارآمد کردن اهرم فشار آمریکا بر مصائب واکنشگتن افزوده است. در این راستا این موضع راپرت مالی درباره برجام از مواضع مهمی بوده که دولت‌مردان آمریکایی طی یک سال گذشته بر زبان آورده‌اند مالی اوایل دی‌ماه سال جاری با اشاره به برجام گفت: نمی‌توان جسد مرده را زنده کرد. البته مالی تأکید کرد: آمریکا هنوز به آن نقطه نرسیده است و ما به دیپلماسی ادامه خواهیم داد، حتی اگر گام‌های دیگری را دنبال کنیم، اگر با جهانی روبه‌رو شویم که در آن نیاز به انجام آن داشته باشیم.

آنتونی بلینکن اوایل دی‌ماه در نشست خبری در محل وزارت خارجه آمریکا در پاسخ به سوالی درباره زمان باقیمانده برای بازگشت به برجام ادعا کرد: «من مهلت زمانی برای این مساله تعیین نمی‌کنم اما از زمان بسیار بسیار بسیار کم شده است». به نوشته رسانه‌های آمریکایی، بلینکن ادامه داد: «توانایی بازیابی کامل مزایای برجام از طریق بازگشت به پایبندی به آن، با پیشرفت‌هایی که ایران هر روز در برنامه هسته‌ای خود انجام می‌دهد، به طور فزاینده‌ای مشکل شده است». وزیر خارجه آمریکا تصمیم دولت قبلی این کشور برای خروج از برجام را «بدترین تصمیم سیاست خارجی آمریکا در دهه گذشته» توصیف کرد و گفت: «در خروج از آن توافق، به ما قول داده شد با توافق قوی‌تری جایگزین شود او فشار حداکثری که علیه ایران اعمال می‌شود، فعالیت‌های مخرب این کشور را در سراسر منطقه مهار می‌کند. در عوض، البته ما دقیقاً شاهد برعکس آن بودیم». براین‌اساس، بلینکن مدعی شد: «ایران از محدودیت‌هایی که برجام بر آن تحمیل کرده بود، رها شده است و به اقدامات تهاجمی خود در هر کشوری در منطقه ادامه می‌دهد». همچنین راپرت مالی، نماینده ویژه آمریکا در امور ایران

بازگشت ما به برجام مقدور نیست. از رویدادهای مهمی که در اثنا این مذاکرات رخ داد، عملیات خرابکارانه در تاسیسات هسته‌ای نطنز بود که باعث آغاز غنی‌سازی اورانیوم ۶۰ درصدی توسط ایران و حرکت به سمت پیشرفت هم‌جانبه صنعت هسته‌ای شد که تا همین امروز به عنوان یک برگ برنده در مذاکرات وین در برجام، دور مافتت مذاکرات وین با شروع به کار دولت سیزدهم از آذرماه امسال شروع شد.